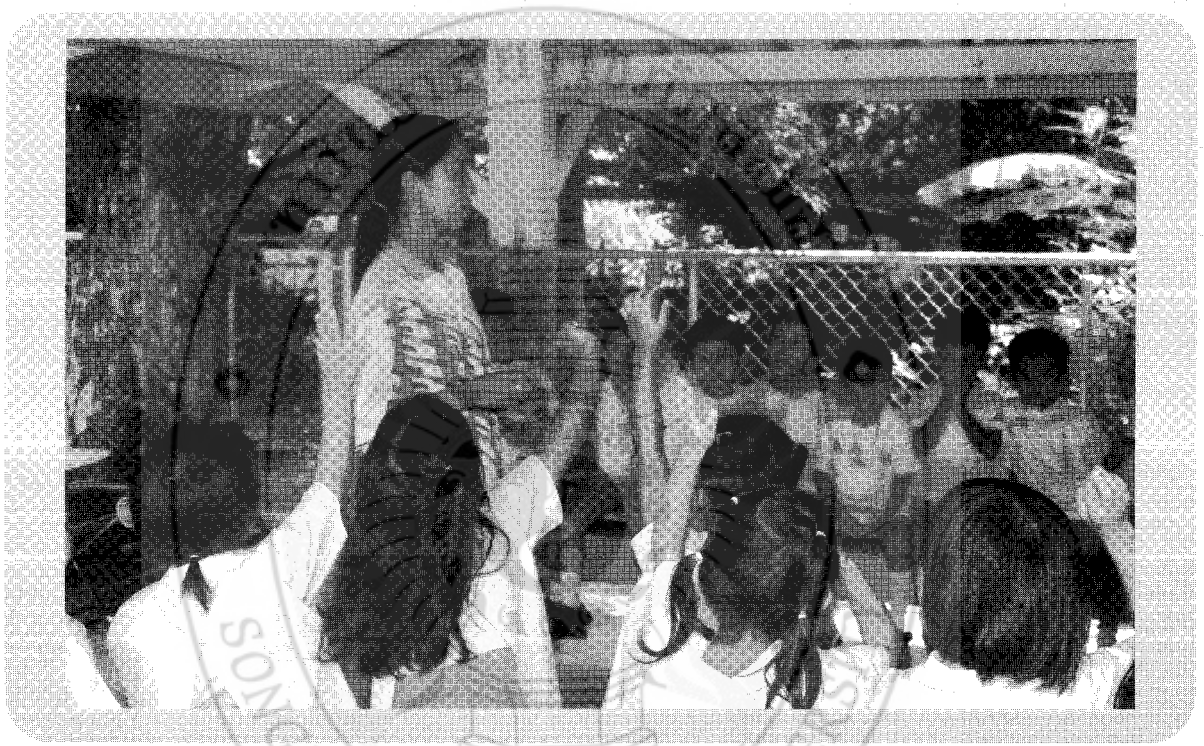

ครู คือ แม่ ผู้สร้างคน...เพื่อสร้างชาติ

สมเชื้อ มหาราชเสนา*

เนื่องในโอกาสวันสำคัญของคนไทยทั้งชาติที่ได้ร่วมกันแสดงความกตัญญูรำลึกถึงพระคุณของแม่ผู้เป็นครูคนแรกของลูก และที่สำคัญ คือ การที่ประชาชนชาวไทยพร้อมใจกันน้อมเกล้าถวายราชสดุดีเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงเป็นแม่ของแผ่นดิน เพราะพระองค์ทรงเป็น **ครู** เป็นยอด **กัลยาณมิตร** ที่ทรงประทานความคิดและความเป็นอยู่ด้วยการสร้างอาชีพ โดยใช้วิธีการสอนในหลากหลายรูปแบบแก่คนไทยในชนบท พระมหากษัตริย์คุณที่พระองค์มีต่อพลสกนิกรชาวไทยมีมากเหลือคณานับ ดังนั้นการจัดการ

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ผู้อำนวยการศูนย์ให้การศึกษาดูงานใหญ่ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ศึกษาเพื่อสร้างครูในสาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ เพื่อให้
ให้มีครูที่มีคุณภาพ มีคุณธรรมที่ศิษย์จะกล่าวขานว่า
ครูคือ **แม่คนที่ 2** ได้อย่างไร

การศึกษาเพื่อสร้างครู สร้างสังคม และ
ประเทศไทย ไพฑูรย์ สินลารัตน์, (2545) ได้
พูดถึงการจัดการครุศึกษา หมายถึง การศึกษาเพื่อ
ผลิตและพัฒนาครู คือ การจัดการศึกษาทั้งระบบ
และกระบวนการ ทั้งในและนอกสถาบันครุศึกษา ดัง
นั้นครูคือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทั้งหมด คำว่า ครู
ศึกษา คือ การฝึกหัดครู แม้คำว่า ฝึกหัดครูจะเก่า
เพราะได้ยืมนานแต่ก็มีความหมายชัดเจนดังนั้น
การจัดการศึกษาด้านครุศึกษาจึงเป็นหัวใจของการ
ศึกษาทั้งหมด เป็นแก่นและแกนสำคัญในการอบรม
คนให้กับประเทศชาติ ถ้าครุศึกษาดี หมายถึงการ
ศึกษาของชาติก็จะดีไปด้วย ถ้าครุศึกษาอ่อนย้อม
หมายถึง การศึกษาของชาติจะล้าหลังอันจะนำไปซึ่ง
ความอ่อนแอของประเทศชาติในที่สุด การพัฒนาการ
ของโรงเรียนฝึกหัดครูสู่สถาบันอุดมศึกษา หมายถึง
การเปลี่ยนแปลงจากอาชีพสอนมาสู่วิชาชีพครูนี้ นับ
เป็นการสะท้อนความรับผิดชอบทาง ครุศึกษา
ด้วย เพราะการเปลี่ยนแปลงและเติบโตย่อมแสดงถึง
บทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ คุณภาพและ
ประสิทธิภาพมากขึ้น จะมากขึ้นเพียงใดย่อมต้อง
ศึกษาต่อไป ถ้ามีการสร้างครุดี มีคุณธรรม มีความ
รู้ความสามารถเหมือนมีแม่คนที่ 2

วิชาชีพครูเกี่ยวข้องกับคน คุณธรรมจริยธรรม
จึงสำคัญยิ่ง การสอนความรู้เพียงอย่างเดียวไม่
สามารถฝึกให้คนดีมีคุณธรรมจริยธรรมได้ นอกจาก
ใช้กระบวนการและกิจกรรมในการปลูกฝังคุณธรรม
จริยธรรมในการเรียนการสอน จะต้องฝึกให้วิเคราะห์
วิจารณ์ประเมินค่า ตลอดทั้งการแสวงหาทางเลือก
ด้วยตัวเอง กิจกรรมที่สำคัญยิ่งคือกิจกรรมเสริม
หลักสูตรที่สถาบันจัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้ตระหนัก และ
สำนึกรับผิดชอบต่อหน้าที่และสังคม

เป็นครูเรียนไม่รู้จบ วิชาชีพครูจึงเป็นหน้าที่ของ

คนในอาชีพที่จะต้องหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา
จึงสรุปว่าวิชาชีพครูจะต้องเป็นทั้งวิชาชีพที่ให้ และ
วิชาชีพที่หา ขนานกันไป สรุปว่า ครู คือ ผู้แสวงหา
ความรู้อยู่ตลอดเวลา ดังนั้นครูต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

ความรับผิดชอบต่อวิชาชีพและสังคม

การครุศึกษาจึงทำหน้าที่หลัก คือ การดำเนิน
การให้ได้ครูดีที่สุด และได้ก้าวหน้าพัฒนาอยู่เสมอ
สถาบันครุศึกษาจึงรับผิดชอบต่อวิชาชีพครูโดยเฉพาะ
ทางด้านวิชาการ สรุปเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. การวิจัยและวิเคราะห์วิชาชีพ
2. การชี้แนะและชี้นำวิชาชีพ
3. การมีส่วนร่วมและผลักดันวิชาชีพ
4. เรียกร้องและต่อสู้เพื่อสังคมที่ติงาม
5. พัฒนาและสรรค์สร้างสังคม

ดังนั้น สถาบันครุศึกษาจะต้องเป็นผู้พัฒนา
ด้านวิชาการ จะต้องส่งเสริมวิจัยค้นคว้าครุศึกษา
อย่างแท้จริง การเผยแพร่ผลงานทางครุศึกษาทั้งด้าน
การวิจัยตำราเอกสารทางวิชาการและคู่มือต่าง ๆ
เพราะความเป็นผู้นำทางวิชาชีพเป็นสิ่งสำคัญ หาก
วิชาชีพก้าวหน้า พัฒนา สถาบันอุดมศึกษาจะพัฒนา
ตามไปด้วย จากการศึกษาเกี่ยวกับนโยบายการผลิต
และพัฒนากำลังครูพบว่า การยกระดับมาตรฐานครู
ให้สามารถนำการปฏิบัติการศึกษาได้ จำเป็นต้อง
สร้างความเชื่อมั่นในวิชาชีพครูให้เกิดขึ้น ดังนั้น
กลยุทธ์สำคัญในการปฏิรูปวิชาชีพครูที่ควรนำมาใช้คือ
การจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพครู ประกอบด้วย
ด้วยวงจรที่มี 4 องค์ประกอบหลักคือ การพัฒนาครู
การประเมินคุณภาพ การออกไปอนุญาตประกอบ
วิชาชีพครู และการตอบแทนยกย่องครู เป้าหมาย
สำคัญลำดับแรกในการประกันคุณภาพครูคือ ครูสาย
การสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา
ในระบบ มาตรการหลักที่จะต้องใช้คือ นำหน่วยงาน
ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพครู และสถาบันผลิตครูมาร่วม

มือกัน แต่ละหน่วยงานต้องปรับบุคลากร หน้าที่ และ กฎข้อบังคับให้สอดคล้องกับการปฏิบัติหน้าที่ในระบบ ประกันคุณภาพครู และต้องจัดราชวิทยาลัยครูศาสตร์ ให้เป็นผู้นำการปฏิรูปวิชาชีพครู ตลอดทั้งการกำหนด เป้าหมายและแผนการดำเนินงานการประกันคุณภาพ รวมทั้งการติดตามประเมินผล และรายงานต่อรัฐและ สังคมทุกปี โดยสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษา แห่งชาติควรจัดให้มีการเผยแพร่หลักการประกัน คุณภาพครูให้ได้มีการศึกษาอย่างละเอียดต่อการนำ นโยบายสร้างเชื่อมั่นในวิชาชีพครูสู่การปฏิบัติ อย่างจริงจัง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ, 2543)

ดังนั้น การจัดการศึกษาสาขาครูศาสตร์ / ศึกษา ศาสตร์ เพื่อให้ได้ครูดี ครูเก่ง และมีคุณธรรมนั้น สถาบันครูศึกษาจะต้องคัดเลือกคนที่จะมาเป็นครูของ ครูให้ได้ผู้ที่มีคุณธรรมเพียบพร้อมพอที่จะเป็นแบบ อย่างของนักศึกษาได้ เพราะกระบวนการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนค่อนข้างสูง นั่นคือ จะต้อง เป็นมืออาชีพที่จะสร้างคนให้เป็นผู้มีประสบการณ์ เชื่อมั่นและศรัทธาต่อวิชาชีพครูจริง ๆ

คมเพชร ฉัตรศุภกุล, (2545) ได้ให้ข้อคิดไว้ อีกว่า การจัดการศึกษาครูศาสตร์ / ศึกษาศาสตร์ ถือว่าเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จ ของการศึกษา เปรียบเสมือนสมองของมนุษย์ที่มี ศักยภาพในการคิด ความเข้มแข็งของการจัดการ ครูศึกษาว่ามีองค์ประกอบ สำคัญคือ

1. นโยบายระดับประเทศว่า รัฐบาลจะต้องรู้ สถานการณ์ขององค์กรผลิตครูอย่างชัดเจนเพื่อจะได้นำข้อมูลวางแผนด้านการศึกษาของชาติให้เหมาะสม และมีประสิทธิภาพเพราะสถาบันหลักคือ ครูที่มีฐาน ในการวางรากฐานทางการศึกษาของชาติ

2. นโยบายการผลิตครู ครูศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ จะเข้มแข็งเพียงใดขึ้นอยู่กับนโยบายการผลิตครูของ ประเทศเป็นสำคัญว่าทำอะไรให้ครูเก่ง ให้ครูดี ให้

ได้คนเก่งคนดีสนใจเรียนวิชาชีพครู โดยส่งเสริม สนับสนุนเงินทุนการศึกษาในระดับต่าง ๆ เงื่อนไข การผลิตครูที่สำคัญมี

2.1 ผลิตตามความสามารถ / ศักยภาพของ สถาบัน

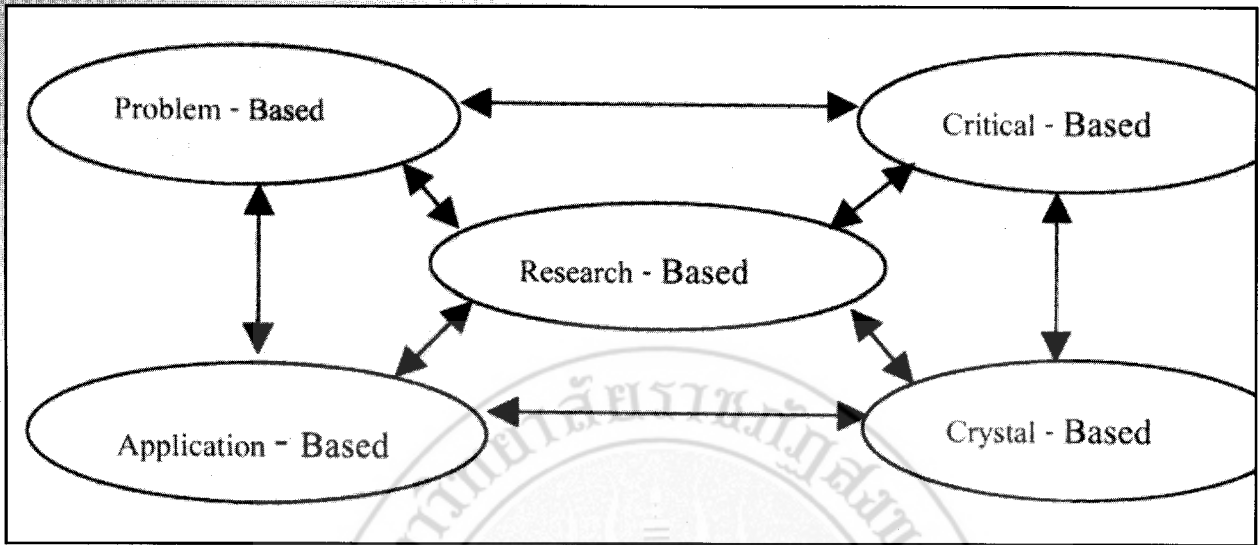
2.2 จัดสรรทุนสำหรับผู้เรียนครู

2.3 กำหนดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อคัด เลือกเข้าเรียนครู

2.4 มีอัตรารองรับผู้สำเร็จการศึกษาให้ทำงาน ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, (2545) การครูศึกษา หรือการฝึกหัดครู (Teacher Education) ในอนาคต ของชาวเอเชีย ควรเป็น Proactive Teacher Education ที่ผู้เรียนแสดงบทบาทโดยได้ใช้ศักยภาพของเขาออกมาได้อย่างเต็มที่ ซึ่งตรงข้ามกับแบบเดิมที่เป็น Passive Teacher Education หรือ Consumer Teacher Education อย่างที่เป็นอยู่

การจัดการครูศึกษาแบบ Passive นั้นผู้สอน จะต้องเป็นผู้ไปหาความรู้โดยรวบรวมจากต่างประเทศ (Consumer and / or Dependence) แล้วนำมาสอน บอก หรือบรรยาย แก่ผู้เรียน ผู้เรียน ผู้เรียนก็เป็นเพียง ผู้รับรู้ และท่องจำ ส่วนการจัดการสอนระดับ Active นั้น ผู้สอนและผู้เรียนในสถาบันครูศึกษาคงมีบทบาท ร่วมกันเป็นภาพที่ดีและที่ดียิ่งกว่านั้นคือ การให้ผู้ เรียนได้แสดงศักยภาพ (Potential) ของเขาอย่างเต็มที่ ให้เขากำหนดเป้าหมายเอง แสวงหาด้วยตนเอง วิเคราะห์ วิจัย และวิจารณ์ด้วยตนเอง ตลอดจน ประเมินตัดสินด้วยตนเองจึงจะเป็นแนวคิด Proactive นั่นคือ การผลิตครูหรือสร้างครูที่ Creative และ Productive ที่แท้จริง

กระบวนการเรียนรู้สำหรับครูศึกษาแนวใหม่ หรือปัจจัยวิธีอันจะทำให้การครูศึกษาของเอเชีย นำไป สู่การสร้างสรรค์ที่แท้จริง คือ กระบวนการสอนหรือ กระบวนการเรียนรู้ในสถาบันผลิตครูที่เป็นระบบ สัมพันธ์กัน 5 ประการ หรือเรียกว่า “ปัญญาวิธี” คือ

แผนภาพ แสดงแนวการจัดการเรียนรู้สาขาครุศาสตร์ /
ศึกษาศาสตร์ ของ ไพฑูรย์ สิ้นลาร์ตัน, (2545)

ถ้าการจัดการเรียนการสอนในสถาบันครุศึกษา
ได้ดำเนินการทั้ง 5 ประการนี้จะนำไปสู่ครูผู้มี
Creativity และ Productivity อย่างแท้จริง นั่นคือ จะ
นำไปสู่การเรียนรู้ปัญหาและการแก้ปัญหาอย่าง
ชัดเจนตลอดทั้งการประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม

กล่าวโดยสรุปคือ ในการจัดครุศึกษาจะต้อง
คำนึงถึงบุคคล กระบวนการและผลผลิตของสถาบัน
เป็นสำคัญ ซึ่งประกอบด้วยผู้สอน ผู้เรียน และ
ประชาชน กระบวนการรวมไปถึงการวิจัยการสอน
และการบริหารราชการ ส่วนผลผลิตก็จะครอบคลุม
ความรู้ บัณฑิต และสังคมที่ดีขึ้นทุกส่วนภายใน
บริบทของสังคม ได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม
และนานาชาติ

ความหมายและองค์ประกอบของรูปแบบการสอน

การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ เป็นหัวใจ
ของการปฏิรูปการศึกษา โดยพระราชบัญญัติการ
ศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดแนวทางการ
จัดการศึกษาที่ยึดหลักว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด ซึ่งต้อง

อาศัยกระบวนการการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็น
ศูนย์กลาง การจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้น
ต้องคำนึงถึงหลักการสอน รูปแบบการเรียนการสอน
วิธีสอนและเทคนิคการสอนที่หลากหลาย ดังนั้นรูปแบบ
การเรียนการสอนจึงเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งสำหรับผู้
สอนที่จะนำไปสู่วัตถุประสงค์ที่กำหนด นักการศึกษา
จึงให้ความหมายและความสำคัญเกี่ยวกับรูปแบบ
การสอนไว้คือ

ทิศนา แคมมณี (2545) ได้ให้ความหมาย
เกี่ยวกับรูปแบบการสอนไว้ว่าเป็นเครื่องมือทางความคิด
ที่บุคคลใช้ในการสืบเสาะหาคำตอบ ความรู้ ความเข้าใจ
ในปรากฏการณ์ทั้งหลาย รูปแบบทางการศึกษาศาสตร์
มักจะเป็นรูปแบบเชิงสาเหตุ การใช้รูปแบบการเรียน
การสอนมีความหมายในลักษณะเดียวกันกับระบบ
การเรียนการสอน กล่าวคือ เป็นลักษณะของการ
เรียนการสอนที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบตาม
ปรัชญา ทฤษฎี หลักการ หรือความเชื่อต่างๆ โดย
ครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญๆ ของระบบนั้น และ
ได้รับการยอมรับหรือพิสูจน์ ทดสอบ ถึงประสิทธิภาพ
ของระบบนั้น ๆ มาแล้ว นักการศึกษาโดยทั่วไปนิยม
ใช้คำว่า ระบบ ในความหมายที่เป็นระบบใหญ่
ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ๆ ของการศึกษา หรือ
การเรียนการสอนในภาพรวมนิยมใช้คำว่า รูปแบบ กับ

ระบบย่อย โดยเฉพาะกับ **วิธีการสอน** ดังนั้นรูปแบบการเรียนการสอน คือ สภาพลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อต่าง ๆ โดยประกอบด้วยกระบวนการ หรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอน รวมทั้งวิธีสอน และเทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามทฤษฎี หลักการหรือแนวคิดที่ยึดถือและได้รับการพิสูจน์ ทดสอบหรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพสามารถใช้เป็นแบบแผนในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบการสอนนั้น ๆ ดังนั้นรูปแบบการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ

1. ปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือเป็นหลักของรูปแบบการสอนนั้น

2. มีการบรรยายและอธิบายสภาพ หรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ

3. มีการจัดระบบ คือ มีองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้น ๆ

4. มีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอน และเทคนิคการสอนต่าง ๆ อันจะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนนั้น ๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ละเอียด รัศมี (2528) ให้ความหมายของรูปแบบการสอนว่า รูปแบบการสอนคือ โครงสร้างที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะใช้จัดกระทำเพื่อให้เกิดผลที่ตั้งเป้าหมายไว้แก่ผู้เรียน

เซย์เลอร์ และคณะ (Saylor and other, 1981) กล่าวไว้ว่า รูปแบบการสอน (Teaching Model) หมายถึง แบบหรือแผน (Pattern) ของการสอนที่มีการจัดกระทำพฤติกรรมขึ้นจำนวนหนึ่ง ซึ่งมีความแตกต่างกันเพื่อจุดหมาย หรือจุดเน้นเฉพาะเจาะจงอย่างใดอย่างหนึ่ง

จอยส์ และเวล (Joyce and weil, 1986) ให้ความหมายของรูปแบบของการสอนว่า เป็นแผน (Plan) หรือแบบ (Pattern) ซึ่งสามารถใช้เพื่อการเรียนการสอนในห้องเรียนหรือการสอนพิเศษเป็นกลุ่มย่อย หรือเพื่อจัดสื่อการสอน ซึ่งรวมถึงหนังสือ ภาพยนตร์ เทปบันทึกเสียง โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และหลักสูตรรายวิชา แต่ละรูปแบบจะให้แนวทางในการออกแบบการสอนที่ช่วยให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ต่าง ๆ

จุดประสงค์ของการเรียนการสอน คือ การช่วยให้ผู้เรียนได้แสวงหาข้อมูล แนวคิด ค่านิยม วิธีการหาเหตุผล วิธีการแสดงความคิดเห็นของตนเอง และวิธีการเรียนรู้ใน กระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ ผู้เรียนจะค่อย ๆ สะสมความรู้และทักษะที่ใช้ในการเรียนรู้ ผลลัพธ์ ที่สำคัญที่สุดในการเรียนการสอน คือ การเพิ่มพูนความสามารถในการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนคือผู้ที่ทำให้เกิดความรู้ ผู้สอนเป็นเพียงผู้ให้ข้อมูล แนะนำวิธีการต่าง ๆ ที่จำเป็น โดยสรุปว่า หน้าที่หลักของการสอนคือ การสร้างผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพโดยผู้สอนหาวิธีการต่าง ๆ ในการถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้เรียนจึงทำให้เกิดรูปแบบการเรียนการสอนขึ้นหลายรูปแบบจากที่เรียบง่ายไปถึงรูปแบบที่มียุทธวิธีที่ซับซ้อน

รูปแบบการสอนต่าง ๆ ล้วนเป็นการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งสิ้น เนื่องจากมีจำนวนมากเพื่อความสะดวกในการศึกษาและนำไปใช้ ทิศนา แชมมณี (2545) ได้กำหนดแบ่งเป็นหมวดหมู่ของรูปแบบตามวัตถุประสงค์เฉพาะหรือเจตนารมณ์ของรูปแบบเป็น 5 หมวดที่เป็นสากลดังนี้

1. รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนา ด้านพุทธิพิสัย (cognitive domain)
2. รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนา ด้านจิตพิสัย (affective domain)
3. รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนา ด้านทักษะพิสัย (psycho - motor domain)

4. รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนา
ด้านทักษะกระบวนการ (process skills)

5. รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการบูรณาการ
(integration)

ไพฑูริย์ สินลาร์รัตน์ (2545) ได้เสนอรูปแบบ
การสอนนักศึกษาครุศึกษาแนวใหม่ว่า ต้องใช้แบบ
การสอน 5 รูปแบบ หรือที่เรียกว่า ปัญจวิธี คือ

1. Problem-Based
2. Application-Based
3. Research-Based
4. Critical-Based
5. Crystal-Based

รูปแบบการศึกษาดังกล่าวจะมุ่งเน้นให้ผู้สอน
ส่งเสริมและดึงศักยภาพของผู้เรียนออกมาเต็มที่
ด้วยมุ่งให้เขากำหนดทิศทางเอง รู้จักวิเคราะห์ วิจัย
วิจารณ์ด้วยตัวเองก็จะเป็นการสร้างครู Creative และ
Productive ที่แท้จริง นั่นคือ การเข้าสู่ Creative and
Productive Person ต่อไป

รูปแบบการสอนที่ดีจะต้องประกอบ
ด้วยองค์ประกอบหลักที่สำคัญ โดยมีนักการศึกษา
ได้เสนอแนวทางในการพัฒนารูปแบบการสอนไว้ต่าง ๆ
ดังนี้

การพัฒนารูปแบบการสอนของ จอยส์ และเวลล์
(Joyce and Weil, 1986) ได้เสนอสาระพอสรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบการสอน ควรต้องมีทฤษฎีรองรับ เช่น
ทฤษฎีด้านจิตวิทยาการเรียนรู้
2. เมื่อพัฒนาแล้ว ก่อนนำไปใช้อย่างแพร่หลาย
ต้องมีการวิจัยเพื่อทดสอบทฤษฎีและตรวจสอบ
คุณภาพในเชิงการใช้สถานการณ์จริงและนำข้อค้นพบ
มาปรับปรุงแก้ไขอยู่เรื่อยๆ การเสนอรูปแบบการสอน
แต่ละรูปแบบการสอนได้มีการนำไปทดลองใช้ในห้อง
เรียน มีงานวิจัยรองรับมากมายจนเป็นหลักประกัน
ได้ว่าสามารถใช้ได้ผลจริง

3. การพัฒนารูปแบบการสอน ออกแบบ
ให้ใช้ได้กว้างขวาง หรือเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจง
อย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้

4. การพัฒนารูปแบบการสอนจะมีจุดหมายหลักที่ถือเป็นตัวตั้งในการเลือกรูปแบบไปใช้คือ ถ้าผู้ใช้ตรงกับจุดมุ่งหมายหลักจะทำให้เกิดผลสูงสุดแต่สามารถนำรูปแบบนั้นไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่นได้ ถ้าพิจารณาเห็นว่าเหมาะสม แต่อาจได้ผลสำเร็จน้อยลง

ขณะเดียวกันจอยส์และเวลล์ยังได้ให้ข้อสังเกตและแนวคิดในการพัฒนาผู้เรียนไว้ในหนังสือที่เขาเขียนขึ้น ซึ่งนอกจากจะเขียนเสนอด้านการสอนแล้วยังได้เสนอรูปแบบการเรียนรู้ที่เป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้รับสารสนเทศ ความคิด ทักษะ ค่านิยม และวิถีทางในการคิด รูปแบบการสอนที่เลือกมาใช้ส่วนใหญ่ยังได้เสนอวิธีเรียน (How to Learn) ให้แก่ผู้เรียนอีกด้วย ซึ่งก่อให้เกิดผลสำเร็จระยะยาว และที่สำคัญคือ การเพิ่มพูนความสามารถของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนรู้อย่างและได้ผลดีในอนาคต กล่าวคือ การสอนจะส่งผลให้ผู้เรียนได้ศึกษาด้วยตนเอง จึงกล่าวได้ว่ารูปแบบการสอนของจอยส์และเวลล์นี้ เน้นความสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนและพัฒนาวิธีการเรียนรู้ (Learning strategies) ของผู้เรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายของการศึกษาในยุคใหม่

การนำเสนอรูปแบบการสอนโดยจอยส์และเวลล์ได้เสนอรูปแบบการสอนแต่ละรูปแบบเป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 อธิบายความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ซึ่งเป็นที่มาของรูปแบบการสอน (Orientation to the Model) ประกอบด้วยเป้าหมายของรูปแบบ ทฤษฎี และข้อสมมติฐานที่รองรับรูปแบบ หลักการและโมโนทัศน์สำคัญที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบการสอน

ส่วนที่ 2 รูปแบบการสอน (Model of Teaching) เป็นการอธิบายตัวรูปแบบการสอน ซึ่งนำเสนอเป็นเรื่องอย่างละเอียด และเป็นการปฏิบัติได้ 4 ประเด็น คือ

2.1 ขั้นตอนของรูปแบบ (Syntax หรือ Phases) เป็นรายละเอียดของรูปแบบการสอนนั้น ๆ ว่ามีกี่ขั้นตอน โดยจัดเรียงลำดับกิจกรรมเป็นขั้น ๆ แต่ละรูปแบบมีจำนวนขั้นตอนการสอนไม่เท่ากัน

2.2 รูปแบบการปฏิสัมพันธ์ (Social system) เป็นการอธิบายบทบาทของครู ผู้เรียน และความ

สัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ในแต่ละรูปแบบบทบาทของครูแตกต่างกันไป เช่น เป็นผู้นำกิจกรรม เป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้ให้การแนะแนว ผู้เป็นแหล่งข้อมูล

2.3 หลักการแสดงโต้ตอบ (Principle of Reaction) เป็นการบอกถึงวิธีการแสดงของครูต่อผู้เรียน การตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่ผู้เรียนเป็นผู้กระทำ เช่น การชมเชย ให้รางวัล หรือการส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ที่เป็นอิสระ

2.4 สิ่งสนับสนุน (Support system) เป็นการบอกถึงเงื่อนไขหรือสิ่งจำเป็นต่อการเลือกรูปแบบการสอนนั้น ๆ ให้เกิดผลเช่น รูปแบบการทดลองในห้องปฏิบัติการ ซึ่งผู้สอนจะต้องรับการฝึกมาอย่างดี

ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบการสอนไปใช้ (Application) เป็นการแนะนำให้ข้อสังเกตในการใช้ เช่น ใช้กับเนื้อหาใด ประเภทใด ผู้เรียนระดับใด จึงจะเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ยังแนะนำอื่นๆ เพื่อให้การเลือกรูปแบบการสอนนั้นมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ส่วนที่ 4 ผลที่เกิดกับผู้เรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม (Instructional and Nurturant Effects) รูปแบบแต่ละรูปแบบจะส่งผลต่อผู้เรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยจากการสอนของครู หรือจากกิจกรรมที่จัดตามลำดับของรูปแบบการสอน ส่วนทางอ้อมเกิดจากสภาพแวดล้อม ซึ่งถือเป็นผลกระทบจากการเลือกรูปแบบการสอนนั้นเป็นการทำนายหรือคาดคะเนไว้ว่าจะแฝงไปกับผลการสอน ซึ่งสามารถใช้เป็นสิ่งพิจารณาในการเลือกรูปแบบการสอนใช้ได้ด้วย

จากการนำเสนอรูปแบบการสอนโดยวิธีนี้ถือว่าสมบูรณ์ นับว่าได้เป็นการนำเสนอที่ทำให้เกิดความเข้าใจแก่ครูผู้สอน ในการนำรูปแบบไปใช้จริง และสามารถฝึกฝนตนเองให้สามารถเลือกรูปแบบการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ถ้าครุศาสตร์ / ศึกษาศาสตร์ ได้ออกแบบและจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบดังกล่าว ก็จะได้ครุดี ครูเก่ง และเป็นครูที่มีคุณภาพพอที่จะเป็นครูผู้สร้างคนให้สร้างชาติได้

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงาน. นโยบายการผลิตและพัฒนาครู. รายงานการวิจัยเอกสาร, มีนาคม 2543.
- คมเพชร ฉัตรศุกุล. การพัฒนาความเข้มแข็งของคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์. เอกสารวิชาการการปฏิรูปการศึกษา ประจำปี 2545 สภาคณบดี คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2545. หน้า 22-29.
- ทิตนา แชมมณี. รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย. สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. ความจำเป็นของครุศึกษาเชิงรุกในเอเชีย “การปฏิรูปครุศึกษา” เอกสารวิชาการประจำปี 2545 สภาคณบดี คณะครุศาสตร์ / ศึกษาศาสตร์ แห่งประเทศไทย, ธันวาคม 2545. หน้า 60-67.
- ละเอียด รักษ์เผ่า. รูปแบบการสอนเป็นกลุ่มที่ทำให้ผลการเรียนใกล้เคียงกับผลการสอบแบบครูหนึ่งคนต่อนักเรียนหนึ่งคน. ปรินิญาณิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาอุดมศึกษา ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2528.
- Joyce, Bruce and Wail, Marsha of Teaching 5th ed Massachusetts : Allyn and Bacon, 1996.
- J.G. William M.A. and Arthur J.L. Curriculum Planning for Better Teaching and Learning. 4th ed. Japan : Holt - Saunders International 1982 Edition, 1981.